

СЪДЪРЖАНИЕ

Валентина Кръстева – Социалното законодателство по пътя към Европа	3
Реформата	
Далмер Д. Хоскинс – Бъдещето на социалното осигуряването	5
Международна организация по социално осигуряване	8
Финанси	
Мария Жечева – Одит на дейността на Националния осигурителен институт	10
Осигуряването в числа	
Пенка Танева, Дочко Бояджиев – Данни за броя на пенсионерите, разпределени по фондове, през 2000 и 2001 г.	13
Втората пенсия	
Размер на преведените суми от НОИ към професионалните и универсалните пенсионни фондове	17
Експерт	
Николай Томов, Петър Грозданов – Анализ на основните показатели, характеризиращи дейността по Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ за 2004 г.	19
Право	
Предстоящи промени в Кодекса за социално осигуряване	22
Контрол	
Божидар Влахов – Сметна палата на Република България – държавен орган за вътрешен одит на системата на държавното обществено осигуряване	24
Представяме ви...	
Галя Станимирова – Районно управление “Социално осигуряване” – Плевен	27
Празникът	
11 ноември – Свети великомъченик Мина и Ден на социалното осигуряване	30

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година III, брой 5, 2004

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Валентина Минчева

Коректор Валентина Минчева
Предпечат Калина Минчева
Печат Печатна база на НОИ
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1234
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

СОЦИАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОПА

Създаването на Европейската икономическа общност през 1957 г. установи свободата на движение на хората и това е един от стълбовете на тази общност. Осигуряването на тази свобода на движение в годините изискваше активни мерки в няколко области, включително и в областта на социалното осигуряване. Това е така, тъй като не може да се очаква хората да отидат в чужбина, ако това ще окаже неблагоприятен ефект върху техните социални права. Често националните законодателства съдържат разпоредби, които ограничават правата на работниците емигранти – например има системи, които свързват правото на социалното обезпечение с гражданството на лицето. В много национални системи друго неблагоприятно обстоятелството за хората е правилото, което предвижда обезщетения да се изплащат само на лицата, които живеят в тази страна. Хората, които живеят в чужди държави, по-специално след пенсиониране, не могат да получават пенсиите си.

За да бъдат разрешени тези проблеми, бяха приети международни разпоредби в областта на общественото осигуряване, както в областта на националното, така и в международното право, т. е. двустранни и многостранни споразумения, международни конвенции и регламенти (ЕИО – №1408/71 и № 574/72) относно общественото осигуряване на работниците емигранти. Двустранните и многостранните координационни правила в областта на общественото осигуряване са предназначени да намалят, доколкото е възможно, последиците, които може да има миграцията в тази област, както и неблагоприятните последици, които може да има едно прекъсване на трудовата кариера, а оттам – и на осигурителните права. Ключовите елементи на двустранните международни споразумения в областта на общественото осигуряване са правни разпоредби, които осигуряват непрекъснатост на социалната защита на съответните лица. Координационните разпоредби дават отговор на много въпроси чрез използване на два важни метода – износимост и събиране, които са свързани с принципа на запазване на придобити права и права в процес на придобиване. Ето защо тези правила предвиждат механизъм за трансгранична координация на разпоредбите за общественото осигуряване.

Определено може да се каже, че осигурителната система в България, установена с новото осигурително законодателство от 1 януари 2000 г., е една модерна и съвременна система, която в много голяма степен отговаря на основните принципи на международното право и на регламентите на Европейския съюз. Както беше отбелязано по-горе обаче, за да бъдат защитени максимално осигурителните права на хората, които работят в други страни, е необходимо съществуването и на други разпоредби. Такива разпоредби се съдържат в международните договори в областта на социалното осигуряване, които Република България е сключила и които са елемент на националното ни законодателство. Необходимо е да се отбележи, че в момента действат 15 спогодби за социално осигуряване, по които България е страна. Част от тях са в сила от преди 40 години, други – от по-ново време. Основните положения в спогодбите се основават на принципите на еднаквото третиране, сумиране на осигурителните периоди, придобити съгласно законодателството на договарящите страни с оглед ползване на права по съответната осигурителна система, основни правила за приложимото право, специалните разпоредби, които регламентират реда и начина на определянето на правата при възникването на отделните осигурителни рискове и т. н. Важно значение имат и разпоредбите, свързани с персоналия и материалния обхват на международния договор, т. е. за кои лица е приложим договорът, както и кои осигурителни рискове покрива. Може да се каже, че при определяне на персоналия обхват голяма част от спогодбите, по които България е страна, са възприели критерия „месторабота“, а не „гражданство“. Това означава, че съответната спогодба се прилага към всички лица, които са били осигурени според законодателството на договарящата държава, независимо от гражданството им. Разбира се, има и такива договори, в които държавите предвиждат техните разпоредби да се отнасят само за гражданите на двете страни. Що се отнася до материалния обхват на спогодбите, които прилага България, може да се каже, че основната част от тях покриват всички социални рискове, предвидени в Конвенция 102 на Международната организация по труда. Това в особено голяма степен се отнася до най-новите спогодби, които са в сила, и до тези, по които се водят преговори в момента. Изключително важно значение за постигането на пълен материален обхват е обстоятелството, че в новите спогодби се включва вече и здравното осигуряване, т. нар. обезпечения в натура, като по този начин се постига максимална защита на правата на осигурените лица.

Както вече беше посочено, в момента действат 15 международни спогодби, по които Република България е страна, а в процес на договаряне са още толкова. Експерти на Националния осигурителен институт (НОИ) активно участват в преговорите по двустранните спогодби и НОИ все още е единствена-

та осигурителна институция в страната, която администрира и прилага на практика влезлите в сила международни договори.

В момента 6325 пенсионери получават пенсии по международни спогодби, а в Република Турция получават пенсии по българското законодателство 27 785 пенсионери.

Цялостната дейност по подготовката и прилагането на международните договори се осъществява от Дирекция "Международни спогодби" към Главна дирекция "Пенсии" на НОИ.

Действащи спогодби:

1. Спогодба по държавното обществено осигуряване между Народна република България и **Народна република Албания** – в сила от 01.05.1953 г.;
2. Конвенция по социалното осигуряване между Народна република България и **Федеративна народна република Югославия** – в сила от 01.09.1958 г.;
3. Спогодба между Народна република България и **Съюза на съветските социалистически републики** за социално обезпечаване – в сила от 01.05.1960 г. (Денонсирана със закон от Народното събрание, обн. ДВ, бр. 53 от 15.07.2003 г., който влиза в сила от 01.01.2004 г., а Спогодбата няма да се прилага от 01.01.2005 г.);
4. Конвенция между Правителството на Народна република България и Правителството на **Румънската народна република** – в сила от 31.05.1960 г.;
5. Спогодба между Народна република България и **Унгарската народна република** за сътрудничество в областта на социалната политика – в сила от 01.01.1962 г.;
6. Спогодба за сътрудничество в областта на социалната политика между Народна република България и **Полската народна република** – в сила от 01.04.1962 г.;
7. Спогодба между Република България и **Федерална република Германия** за социално осигуряване – в сила от 01.02.1999 г.;
8. Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на **Република Турция** за изплащане на български пенсии в Република Турция – в сила от 01.03.1999 г.;
9. Спогодба между Република България и **Чешката република** за социално осигуряване – в сила от 01.01.2000 г.;
10. Спогодба между Република България и **Словашката република** за социално осигуряване – в сила от 01.07.2002 г.;
11. Договор между Република България и **Украйна** за социално осигуряване – в сила от 01.04.2003 г.;
12. Договор между Република България и **Република Македония** за социално осигуряване – в сила от 01.08.2003 г.;
13. Договор между Република България и **Кралство Испания** за социално осигуряване – в сила от 01.11.2003 г.;
14. Спогодба между Република България и **Република Хърватия** за социално осигуряване – в сила от 01.10.2004 г.

Валентина Кръстева,
главен директор на Главна дирекция "Пенсии"

БЪДЕЩЕТО НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Далмер Хоскинс,
Генерален секретар на Международната асоциация
по социално осигуряване

Далмер Д. Хоскинс е избран за Генерален секретар на Международната асоциация по социално осигуряване (МАСО) през май 1990 г. Преди да поеме този пост той заема различни длъжности в правителството на САЩ, главно в Управлението за социално осигуряване и в Департамента за здравни и социални услуги.

Участва като автор в редица публикации на МАСО, сред които “Социалното осигуряване. Глобална перспектива” (1997), “Пенсиите – към силна система за социално осигуряване” (2001) и др.

На 21 октомври 2004 г., по покана на управителя на Националния осигурителен институт Йордан Христосков, Далмер Хоскинс гостува в института, срещна се с неговото ръководство и даде пресконференция за журналисти. Тук публикуваме част от неговите отговори на журналистическите въпроси.

Основната цел на моето гостуване в Националния осигурителен институт е да разбера как се развива вашата осигурителна система, защото в България са станали много промени и ние в МАСО искаме да ги научим. Защо се интересуваме какво става в България? В момента 80% от работещите по света нямат социални осигуровки, нямат пенсия и не могат да разчитат на такава. Хората са работили, докато са могли, и след това са разчитали на семейството си да ги подпомага. Най-голямата опасност е (най-често в страните в Азия, Африка и Латинска Америка), когато нещо се случи на този, който издържа семейството – той не може да осигури прехраната и всички ще са в затруднение. В България знаете, че има натрупан оптимален опит в социалното осигуряване повече от 100 г. и ние сме с чувството, че то е съществувало винаги. Аз съм тук, за да ви напомня, че това не е даденост, не е навсякъде по света и трябва да имате конструктивно мислене и по въпросите на осигуряването.

Но не съм тук да произнасям речи. Тук съм да изслушам вашите въпроси, да споделя с вас какво става по света и каква е защитата на хората.

Дали държавното осигуряване има бъдеще или осигурителната система трябва да бъде приватизирана и какви са рисковете при двата варианта? Много хубав въпрос! Отговорът, който давам сега, се различава от отговора, който бих дал преди десетина години.

През последните 10 години се разгоря дискусия – частна или държавна осигурителна система? Дали отговорността да се носи от държавата или от отделните индивиди? Тази дискусия приближава своя край. Това, което ще чуете, е една спекулация по този проблем и аз ще ви кажа какво е предизвикало тази промяна в мисленето. Много хора по света вече разбират, че трябва да има смесена сиситема. Че не може да има един единствен модел за структурирането на тази система. Вече се осъзнава фактът, че има нови отговорности, които държавата и само държавата може да поеме и да се занимава с тях. Нека да дам няколко примера за тези нови отговорности, които могат да бъдат вменени само на държавата. Това е регулаторната и надзорната функция, която държавата трябва да упражнява върху частните пенсионни фондове. Това не е лека работа. Няма нужда да ви убеждавам с

други аргументи. Трябва само да отворите който и да е британски вестник, ежедневник или седмичник от последната седмица, и ще видите, че британското правителство в момента се занимава с този въпрос и изживява тежък период, в който трябва да се справя с проблемите, възникнали в частните пенсионни фондове, много от които вече са банкрутирали. Защитната и регулаторната функция на държавата в този ред на мисли е много важна, защото тя защитава интересите на отделните лица, които внасят своите пари в съответните фондове.

Сега ще си позволя да дам моето лично мнение по този въпрос. Държавата трябва да се погрижи за това никой да не падне твърде ниско, т. е. под нивото на бедността. Трябва да се гарантира едно минимално ниво на обезщетение и това може да направи само държавата. Може да ви изглежда малко старомоден, нещо като динозавър, но мисля, че нито едно общество не трябва да толерира твърде високата разлика в доходите на отделните индивиди в това общество. За да може да има такъв момент на поделяне на доходите, ние именно разчитаме на социалноосигурителната система.

За да отговоря докрай на въпроса за системите, трябва да кажа, че следващата глава, която ще бъде отворена и е минала на четене, това е главата, която ще бъде отворена и в Германия, Япония, България, Щатите, е как да направим работоспособна тази смесена система. И вие като журналисти трябва да изиграете своята много важна роля за успешното отваряне и затваряне на тази глава. Защото този въпрос е сложен. Защото много ще се разчита на журналистите да обясняват на широката публика, на хората, какво може да направи за тях частният сектор, какво може да направи за тях държавният сектор и какво не може да направи частният или държавният сектор. Това е ролята ви.

Ще ви дам един пример в това отношение и ще се опитам да ви обясня защо това е един изключително труден въпрос. В недалечното минало в САЩ бе направено едно проучване сред работещите в едно предприятие. В резултат се оказа, че болшинството от работещите не знаеха дали участват в пенсионен фонд, или в т. нар. втори стълб. Не знаеха разликата между акция и облигация. Освен това не знаеха дали съществува обезщетение или пенсия, която се изплаща на вдовиците и вдовците. Ако хората нямат информация по тези въпроси, вие трудно ще им обясните дали имат нужда от смесена система или не.

Проблемът, който е свързан с **остаряването на населението, с неблагоприятните демографски тен-**

денции, според мен е силно преувеличен, много раздут и води до една не добра осведоменост на хората и като че ли върху него най-много се поставя акцентът.

На първо място, ако възрастните хора живеят по-дълго, ние трябва да приветстваме този факт и в България, разбира се. Никой не би искал, включително и вие, да живее в страна, където средната продължителност на живот е между 40–45 години. Това е реалност в някои държави и в момента.

На второ място, ако попитате младите хора в България на каква възраст трябва да бъдат хората, за да се обръщаме към тях като към възрастни хора, знаете ли какъв отговор ще получите? 50–55 г.!!! Това е началната възраст, с която те вече се смятат за стари хора. Това е много странно, защото хора на 50–55 г., в рамките на сегашните условия, не трябва да бъдат считани за стари. И трето, според мен най-важното, най-важният въпрос и отговорът на този въпрос е валиден както за България, така и за всички държави по света – увеличаване на производителността на труда! Увеличаване на работните места, на икономическите ресурси, на условията на живот и тогава ще можем да се грижим по-добре и за възрастните хора. Ако не ми вярвате, можете да попитате статистиците и актюерите, които работят в института. Например, ако само с 2–3% се увеличи броят на работещите и внасящите в социалноосигурителната система, вие ще успеете да решите доста от проблемите и ще имате много по-малко проблеми. И най-големият проблем, съществуващ не само в България, но и във всички страни на т.нар. индустриализиран свят, е не застаряването на населението, а липсата на работни места, липсата на работни места за младите хора, за другите хора в работоспособна възраст, които искат да работят, но не могат по една или друга причина. Така че аз искам да чувам по-малко въпроси за това каква е тежестта, която поставят към социалноосигурителната система хората в напреднала възраст, които разчитат на нея, а по-скоро искам да видя какво може да се направи по линия на икономическото развитие, създаването на нови работни места и икономически ресурси, което би подпомогнало облекчаването на това бреме.

По въпросите за **здравното осигуряване** може би утре ще имам повече информация, тъй като това са първите часове след пристигането ми...

За хората, които работят в друга държава, се очаква, че те ще правят вноски в държавата, в която живеят. В близко бъдеще, в рамките на нашия живот, когато ще стане присъединяването на България към Евро-

пейския съюз, тези въпроси за прехвърляне на вноските от една държава в друга, при преминаването на лицето на работа от една държава в друга, ще бъдат регулирани според европейското законодателство и това ще бъде само един технически въпрос.

Лишаването от здравна помощ при невнесени осигурителни вноски се е случвало на много места по света. В Германия, Швейцария и в която и да е друга държава има работещи в т. нар. сива икономика. Заплащането на заплатите става “под масата”, има уговорка между работодателя и това лице да не се декларира доходът и по този начин се избягват осигурителните вноски. Този работник влиза в сътрудничество със своя работодател и по този начин лишава себе си, лишава и семейството си от здравна помощ, защото тези лица се явяват здравно неосигурени. Това не е чисто юридически проблем, а е проблем на човешките права. Това е основният проблем по света, че все по-голям брой хора влизат в този т. нар. черен или сив пазар на труда.

Накрая искам да кажа, че съм силно емоционално ангажиран с този въпрос. Ние говорихме за ролята на държавата. Отговорност на държавата е да се погрижи за това работещите и работодателите да плащат и социалноосигурителни, и здравноосигурителни вноски, но не можем да кажем, че това трябва да бъде изключително прерогатив на държавата. Синдикатите трябва да носят отговорност, организациите на работодателите, църквата, ако има женски организации... Всеки трябва да се бори за доброто решаване на този въпрос.

Искам да ви обърна внимание и на един друг проблем. Пенсиите в много страни не включват здравни осигуровки, а здравното обслужване в тези страни е доста скъпо. За радост при вас не е така.*

На въпроса за **ролята на България в МАСО и за приноса на НОИ** не мога да дам конкретен отговор. Приносът на една държава и на една институция се измерва с броя на населението и на тази база се изчислява и паричният принос, който всяка страна дава. 75% от страните членки в МАСО са с големината на България. Има няколко, много по-малко на брой, но много големи държави, с много голям принос за действията и успеха от тези действия на МАСО. Това са Русия, Китай, САЩ, Германия, Франция и Япония, които внасят 75% от средствата в МАСО. Сега се появява една държава, като че ли иззад гърба на другите, на която досега не сме обръщали голямо внимание, но тя ще стане една от големите вносителки в МАСО в

*В България всички пенсионери са здравноосигурени.

много близко бъдеще – това е Полша. Но големият проблем, който трябва да се реши, е, че всяка държава, включително и по-малка като България, трябва да има право на глас. Както вие имате глас чрез управителя на НОИ г-н Христосков, който беше много активен участник в дейността на МАСО. Но това не се случва на всички, не трябва да го вземат като даденост – не всички разполагат с такова право на глас.

Отново ме връщате към въпроса за **смесената социалноосигурителна система** – държавна и частна – при вашите условия...

Както казах преди малко, вече десет години се води тази дискусия. За мен остава една мистерия. Някои държави в продължение на 50 години са имали такава смесена система. Пак се връщам на този проблем – малките държави, които би трябвало да имат глас. Много от тези държави от доста време имат много добре функциониращи смесени системи.

Мога да дам няколко примера в това отношение – Финландия е такава държава с добре работеща смесена система, също Дания, Швейцария, Норвегия, Холандия и др. Искане ми се сред тези държави да спомена Великобритания и САЩ, но не мога да ги спомена като примери. Какви са били онези критически важни фактори на успеха, които са проработили в тези държави, за да можем да ги определим като държави с добре функционираща смесена система? Ще се помъчим да дадем отговор на въпроса какво са направили те и защо са го направили. Т. нар. държавна социалноосигурителна система не трябва да бъде отнасяна само към решаване на проблемите на бедните хора, тя трябва да има отношение към решаване на проблемите на всички работещи хора. На второ място искам да спомена, че т. нар. втори стълб или задължителното (допълнително) пенсионно осигуряване трябва да бъде наистина задължително, т.е. регламентирано със закон. Вие трябва да допринесете за развитието на частното пенсионно осигуряване. И в тези страни, които посочих като примери за добре функциониращи смесени системи, трябва да кажа, че синдикатите, асоциациите, сдруженията на работодателите играят голяма роля в доброто администриране на тези частни социалноосигурителни фондове във втория стълб. На трето място е това, което споменах, че държавата играе тази регулаторна функция, чрез която защитава интересите на вносителите. Има вече много примери, които показват, че това не е мистерия, а може да се създаде и да функционира много успешно такава смесена социалноосигурителна система.

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ ПО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Международната организация по социално осигуряване (МАСО) е създадена през 1927 г. с подкрепата на Международната организация по труда. В момента в нея членуват 400 организации от 145 страни.

България членува в МАСО от 1960 г. С Разпореждане №556 от 14 април 1960 г. Министерският съвет на Народна република България **“приема предложението на министъра на външните работи и на председателя на Централния съвет на профсъюзите за членуване на управление “Държавно обществено осигуряване”, управление “Пенсии” и Съвета за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации в Международната организация по социално обезпечаване със седалище в Женева.”**

Генералната асамблея е основен форум на МАСО, организиран веднъж на три години с цел да се дискутират актуалните тенденции в социалното осигуряване и програмата за дейността на организацията. По време на асамблеята се свиква и Съветът на МАСО, който е главен орган за управ-

ление. В Съвета участва по един представител от страна. Чрез гласуване членовете му одобряват отчета и бюджета на организацията за съответния тригодишен период и избира бюро, което осъществява оперативното управление на организацията между сесиите. Управителят на НОИ, г-н Й. Христосков, беше член на бюрото от 2001 до 2004 г.

На 28-ата Генерална асамблея в Пекин през септември 2004 г. МАСО представи декларация, в която подчерта, че през последните години е обръщано по-голямо внимание на темата за разходите на социалното осигуряване, докато въпросите за позитивното въздействие на социалното осигуряване върху икономическото развитие на страните са останали на заден план. Така усилията за осигуряване на финансова устойчивост често са свързани с намаляване на обезщетенията и подкопават доверието в осигурителната система.

В тази връзка МАСО подчертава следните приоритети в дейността си:

- тясна връзка между икономическото и социалното развитие;
- разширяване на обхвата на осигурените лица;

- ефективно управление и обществена подкрепа за осигурителните реформи;

- стабилни гаранции за социалните права и

- адекватни мерки на пазара на труда, компенсиращи ефекта на застаряване на населението.

Програмата за дейността на МАСО през следващите 3 години включва широк спектър от дейности в областта на подобряване на административния капацитет на организациите членки, провеждане на обучения, анализи и изследвания в областта на социалното осигуряване. Страните членки имат достъп до богатата база данни, съдържаща закони, основни параметри на осигурителните системи по света и компетентните органи за тяхното администриране. Достъпът се осигурява по електронен път, а също и чрез справочното издание “Програмите за социално осигуряване по света”. МАСО издава и периодични бюлетини, съдържащи най-новите промени и реформи в осигурителните системи на страните членки, а също и аналитични доклади, материали от конференции и научни публикации.

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

РАЗПОРЕЖДАНЕ № 556

Протокол № 15
на Бюрото на МС
на 12.IV.1960 г.

НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

от 14 април 1960 год.

За: членуване на наши осигурителни институти в Международната
организация по социално обезпечаване

ПО ДОКЛАД № 6312 ОТ 4 април 1960 ГОД. на

Централния съвет на професионалните съюзи и Министерството
на външните работи

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ РАЗПОРЕЖДА:

Приема предложението на министъра на външните работи и на председателя на Централния съвет на профсъюзите за членуване на управление "Държавно обществено осигуряване", управление "Пенси" и Съвета за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации в Международната организация по социално обезпечаване със седалище в Женева. За целта да се направят съответните постъпки.

Необходимите средства във валута за членски внос за 1960 година в размер до 2500 швейцарски франка да се отпуснат от лимитите на Централния съвет на професионалните съюзи и на Министерството на финансите по валутния план за 1960 година, а в лева да бъдат за сметка на съответните ведомства и организации.

Министерството на финансите, Централният съвет на професионалните съюзи и Централният съюз на трудово-производителните кооперации да предвиждат ежегодно в бюджетите и валутните си планове средства за плащане членския внос на посочените наши осигурителни институти към Международната организация по социално обезпечаване.

ОДИТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Мария Жечева,
главен директор на Главна дирекция
“Финансово-счетоводна дейност”

В рамките на една финансова година Националният осигурителен институт (НОИ) извършва разходи за пенсии от държавното обществено осигуряване и Учителския пенсионен фонд и за краткосрочни обезщетения в размер над 4 млрд. лв. От същия порядък са и приходите от осигурителни вноски, които НОИ събира (в т.ч. за здравно осигуряване и за допълнително задължително пенсионно осигуряване). Големият размер на финансовите потоци налага изграждането на надеждна и добре функционираща система за вътрешен финансов контрол, като част от структурата на НОИ. Стриктен контрол върху управлението на тези финансови средства се извършва и от независими от НОИ одитни институции, резултатите от чиито одити са предмет на настоящия материал.

Дейността на НОИ се проверява от две външни за системата одитни организации – Сметна палата и Агенция за държавен вътрешен финансов контрол (АДВФК). Съгласно чл. 5, ал. 1 от Закона за Сметна палата и чл. 4, ал. 1, т. 5 от Закона за държавния вътрешен финансов контрол, бюджетът на държавното обществено осигуряване влиза в обхвата на одит на тези институции.

Сметната палата е независим от изпълнителната власт държавен орган и осъществява външен одит на бюджета на държавното обществено осигуряване. Агенцията за държавен вътрешен финан-

сов контрол към Министерство на финансите осъществява вътрешен одит, извършван от изпълнителната власт, независим от одитираните обекти. Основната задача на тези одити е да допринасят за доброто финансово управление, съгласно принципите за законосъобразност, ефективност, ефикасност и икономичност, за предотвратяването на нарушения и разкриване на причинени вреди.

Управлението на финансовите средства на Националният осигурителен институт се извършва под непрекъснатия контрол на одитори на посочените две одитни институции. В Централно управление на НОИ има назначени постоянни представители на Сметната палата. Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол също е делегирала свои вътрешни одитори.

В съответствие с изискванията на чл. 5, ал. 4 от Закона за Сметната палата, тази институция заверява годишните финансови отчети на Националният осигурителен институт. Извършеният одит на годишните отчети за касовото изпълнение на бюджета на ДОО и извънбюджетната сметка на Учителския пенсионен фонд за 2003 г. установи, че отчетите не съдържат съществени грешки и нередности и дават точна представа за достоверността, законосъобразността и редовността на включената в тях финансова и нефинансова информация. При заверката на баланса към 31.12.2003 г. одитният екип изрази мнение, че балансът дава вярна и честна представа за имущественото и финансо-

вото състояние на НОИ. Събрани са достатъчно доказателства, въз основа на които е постигната увереност, че балансът не съдържа съществени грешки и нередности, които биха повлияли на потребителите на информацията от него. Отчетените финансови и стопански операции, както и формата, съдържанието, изготвянето и представянето на баланса са в съответствие с нормативните изисквания. Въз основа на гореизложеното финансовият отчет на НОИ за 2003 г. е заверен без резерви.

Екипът на Сметната палата извърши одит и на отчета за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване за 2003 г. В одитния доклад е отбелязано, че всички препоръки, дадени от Сметната палата на управителя на НОИ от предходни години са изпълнени. Спазени са законите разпоредби за съставянето, приемането и внасянето в Народното събрание на отчета за изпълнението на бюджета на ДОО за 2003 г. Отбелязано е, че взетите решения от Надзорния съвет на НОИ през 2003 г. за разсрочване на задължения и заличаване на несъбираеми вземания към ДОО, както и одобрените вътрешни компенсирани промени между разходните параграфи по бюджета на НОИ за 2003 г., съответстват на правомощията му. Констатирано е, че решенията на управителя на НОИ по управление на средствата по бюджета на ДОО за 2003 г. са взети в съответствие с неговите правомощия по чл. 37 от КСО. Основните изводи в доклада са следните:

- изградената счетоводна система осигурява счетоводно отчитане при спазване на счетоводните принципи;
- организацията на бюджетния процес е осигурила ефективно използване на средствата при спазване на бюджетната дисциплина;
- постигнато е добро финансово управление на средствата по бюджета на ДОО за 2003 г.;
- обслужването на осигурители и осигурени е осъществено при икономичен режим на разходи за администриране.

В доклада е дадена препоръка при приемане на решение на Министерския съвет за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. декември 2004 г., която не е предвидена в Закона за бюджета на ДОО, средствата да се отчитат по бюджетите на съответните фондове. Националният осигурителен институт предприе необходимите действия препоръката на Сметната палата да бъде изпълнена при вземане на съответно решение от Министерския съвет.

От началото на 2003 г. в Централно управление на НОИ бяха назначени делегирани вътрешни одитори на АДВФК. През тези две години те извършиха редица проверки в различни аспекти от дейността на НОИ: законосъобразност и своевременност на изплащаните средства от фонд “Безработица”; стопанисване на дълготрайните материални активи в ЦУ на НОИ; проведени процедури в ЦУ на НОИ за възлагане на обществени поръчки по Закона за обществените поръчки (ЗОП) и Наредбата за възлагане на обществени поръчки под праговете, определени в чл. 7, ал. 1 от ЗОП (отм.) (НВОППОЗОП); проверка на вътрешната контролна система относно гарантиране законосъобразност и своевременност на разчетите по допълнителното задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО) с пенсионноосигурителните фондове; подбора на служителите и законосъобразното определяне на основните месечни възнаграждения и формирането на годишния размер на средствата за работни заплати на служителите; разходването на средства от централния републикански бюджет, предназначени за изплащането на пенсии, несвързани с трудова дейност и др. В докладите няма констатирани злоупотреби и вреди, не са констатирани незаконосъобразни разходи, нарушения на договорната дисциплина и просрочия на дължими плащания по сключени договори за доставки на стоки и услуги и строително-монтажни и строително-ремонтни работи по ЗОП. Не са установени нарушения на Закона за счетоводството. Дадените препоръки касаят усъвършенстване на системата за финансово управление и контрол (СФУК) в НОИ и разработването в писмен вид на одитни пътеки.

Регионалните дирекции на АДВФК направиха множество одити на териториалните поделения на НОИ. През първите десет месеца на 2004 г. сред проверените са поделенията в градовете Русе, Пловдив, Пазарджик, Плевен, Стара Загора, Монтана, Видин, Разград, Габрово, Търговище, Сливен, Враца, Хасково, Бургас, Кърджали, Столично управление “Социално осигуряване” и др. Основна тема на одитите беше разходването на средствата от централния републикански бюджет за изплащането на пенсии, несвързани с трудовата дейност. Същевременно са проверявани и проведени процедури по ЗОП и НВОППОЗОП; инвентаризация и бракуване на активи; подбор и назначаване на служители и формиране на средствата за работна заплата и други области от дейността им.

Като цяло одитните доклади констатираха, че действащата в териториалните поделения на НОИ

система от вътрешноконтролни процедури в голяма степен е съобразена със спецификата на дейността и гарантира добро ниво на прозрачност и законнообразност при определяне, отпускане, изплащане и отчитане на пенсиите, при управлението на средствата на ДОО и получаваните субсидии от републиканския бюджет. Не са установени съществени пропуски при прилагане на вътрешните контролни процедури върху процеса за подбор и назначаване на служителите, както и при определяне и начисляване на техните възнаграждения. Констатирано е, че счетоводната политика е съобразена с изискванията на Закона за счетоводството.

При проверките са отбелязани и някои пропуски при прилагане на ЗОП и НВОППОЗОП. В някои районни управления е установено, че липсва датиране на протокола на комисията по чл. 44 от ЗОП за удостоверяване момента на предаване на същия на възложителя за вземане на решение за класиране на първо място кандидат. Не навсякъде са изпращани покани до Агенцията за малки и

средни предприятия, респективно Агенцията за обществените поръчки. В едно териториално поделение е съставен акт за административно нарушение, тъй като е констатирано разделяне на поръчката, вместо да се проведе открит конкурс за възлагане на обществена поръчка.

Трябва да се отбележи, че дадените препоръки не винаги са съобразени със спецификата на дейността на НОИ. Например не може контролът върху извършваните от НОИ плащания изцяло да следва указанията от АДВФК по отношение на изграждането и функционирането на СФУК. Тази особеност е взета предвид в някои одитни доклади, където е подчертана спецификата на пенсионното производство, което се осъществява от специализирана пенсионна администрация, с щатни длъжности “контрольор”, поради което предварителният контрол и двойният подпис като основни елементи на СФУК не могат да бъдат приложени буквално по начина, по които са дефинирани в чл. 19, ал. 5 и 8 от ЗДВФК.

Осигуряването в числа

ДАННИ ЗА БРОЯ НА ПЕНСИОНЕРИТЕ, РАЗПРЕДЕЛЕНИ ПО ФОНДОВЕ, ПРЕЗ 2000 И 2001 Г.

Пенка Танева, ръководител-сектор, и
Дочко Бояджиев, главен експерт
в Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране”

1. Изисквания

Този отчет е структуриран съобразно изискванията по пилотен проект “Статистика на социалната защита” на Евростат, тъй като по подобен начин са представени годишните данни за същия период и на досегашните 15 страни членки на Европейския съюз, както и на десетте нови членки от 2004 г., а също така и на Румъния, България и Турция.

Данните, отнасящи се за пенсионерите през 2000 и 2001 г., са получени от персонален регистър “Пенсии” в отдела по статистика, където се натрупва информация за всички пенсионери и пенсии, изплащани от НОИ, за държавното обществено осигуряване, както и за Учителския пенсионен фонд. Данните представят броя на пенсионерите през м. декември на съответната година.

Направена е допълнителна обработка в съответствие с изискванията на Евростат.

Данните, които се предоставят от отделните страни на Европейския съюз в Евростат, се съставят съгласно методологията на Европейската система за интегрирани статистически данни в областта на социалната защита (ESSPROS). Тази методология представлява хармонизирана система за осигуряване на средства за анализиране и сравняване на финансови потоци по социална статистика (помощи и приходи). От 2004 г. България като страна-кандидат за Европейския съюз се насърчава и трябва сама да се активизира, за да хармонизира начина на събиране на данни за социална защита съобразно методологията ESSPROS.

В този отчет се съдържат данни за броя на пенсионерите, разпределени по фондове на Държавното обществено осигуряване (ДОО), през 2000 и 2001 г. Паричните средства на ДОО се натрупват и изразходват отделно в обособени фондове, като

за изплащане на пенсиите те са както следва:

- Фонд “Пенсии” – схема 1;
- Фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност” за пенсии, които се изплащат от републиканския бюджет – схема 2;
- Фонд “Трудова злополука и професионална болест” – схема 3;
- Учителски пенсионен фонд – схема 4 (в рамките на НОИ).

От началото на 1997 г. Учителският пенсионен фонд дава възможност на учителите да се пенсионират до три години по-рано от изискващата се възраст по чл. 68 от КСО.

Пенсионерите бяха разпределени към съответния фонд, в зависимост от получаваната първа пенсия.

Главното изискване в инструкцията на Евростат се отнасяше до това пенсионерите да не бъдат преброявани многократно, когато получават повече от една пенсия. Действително, при нас не възникнаха проблеми, свързани с двойно преброяване на пенсионерите, благодарение на факта, че разполагаме с подробна статистическа информация не само за броя на пенсионерите, но също така и за хората, получаващи повече от една пенсия. В нашата страна е възможно един пенсионер да получава пенсия за старост, както и пенсия за трудова злополука и професионално заболяване, а също и социална пенсия за инвалидност като само първият вид пенсия се получава в пълен размер. Съобразно инструкциите, такъв човек ще се отчете само веднъж във функцията старост.

Нямаше проблеми и при разделянето на пенсионерите по пол, тъй като преброяването се извършва въз основа на притежаваните ЕГН от отделните лица.

В съответствие с изискванията на Евростат, пенсионерите с пенсии от различните фондове (схе-

ми), посочени по-горе, бяха разпределени съобразно получаваната от тях пенсия в съответната група (инвалидни пенсии, пенсии за старост и наследствени пенсии).

2. Инвалидни пенсии

Инвалидните пенсии в България се отпускат в зависимост от процента на загубена работоспособност, без да се изисква тест за дохода на лицето. Не съществуват пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност. От фондовете “Пенсии” и “Пенсии, несвързани с трудова дейност” се отпускат инвалидни пенсии за общо заболяване и социални пенсии за инвалидност, докато от фонд “Трудова злополука и професионална болест” се отпускат инвалидни пенсии, вследствие на трудова злополука и професионална болест. Това, което ни смутти до известна степен, беше изискването инвалидните и наследствените пенсии, изплащани след достигане на нормалната възраст за пенсиониране, да се отчетат като пенсии за старост. В съответствие с методологията на ESSPROS, ние направихме разделение за инвалидните и наследствените пенсии по възраст. Тези от тях, които надхвърляха нормалната възраст за пенсиониране бяха прехвърлени и отчетени като пенсии за старост. Това ние направихме не само за схема 1, но също за схеми 2 и 3. И така, в частта за функцията на пенсии за старост в схеми 2 и 3 са отчетени само инвалидни и наследствени пенсии, платими на по-възрастни хора от нормалната възраст за пенсиониране, въпреки че по тези две схеми не се отпускат и изплащат пенсии за старост, освен социална пенсия за старост. Нещо повече, в България инвалидни и наследствени пенсии продължават да се изплащат дори след като отделният човек достигне нормалната възраст за пенсиониране за съответната година, в случай че тя е по-благоприятна за отделния индивид.

3. Пенсии за старост

По-голямата част от пенсиите за старост са отчетени като отпуснати без изискване за минимален доход. Пенсии за старост без изискване за минимален доход се отпускат на хора при навършване на определена стандартна възраст за пенсиониране, която беше 55 години и 6 месеца за жените и 60 години и 6 месеца за мъжете през 2000 г. За 2001 г. възрастта за пенсиониране беше респективно 56 години за жените и 61 години за мъжете. Според българското законодателство за новоотпуснатите пенсии от този вид се изисква и наличието на минимален брой точки – през 2000 г. за жените се изисква-

ха 88 точки, а за мъжете 98, докато през 2001 г. изискването и за двата пола се увеличи с една точка.

Възможно е да се придобият права и за “ранно” пенсиониране при пенсиите за старост. Те се присъждат главно на осигурени лица, работили под земята, под водата и във въздуха, както и в строителството, химическото производство, металообработването, някои водачи на превозни средства и др. Според Кодекса за социално осигуряване (КСО), който влезе в сила от началото на 2000 г., всички тези категории работници вече подлежат на допълнително задължително осигуряване, а техните работодатели плащат допълнителни вноски, за да могат работниците им да се възползват от възможността за ранно пенсиониране. Допълнителните вноски се насочват към т.нар. втори стълб на допълнителното задължително пенсионно осигуряване, което се управлява от частни пенсионноосигурителни дружества. Това обаче се прилага само за работещото население. За вече отпуснатите пенсии за ранно пенсиониране натрупаните суми за допълнителна втора пенсия от втория стълб на ДОО се прибавят и изплащат едновременно с размера на пенсиите от първия стълб.

За пенсионерите с пенсии за старост е направено разграничение в зависимост от това дали те са работили при по-тежки условия на труд и съответно са използвани условията за “ранно” пенсиониране. Към тази група са отчетени и получаващите пенсии от Учителския пенсионен фонд по схема 4.

Във функцията пенсии за старост, отпуснати с изискване за минимален доход, сме отчетели броят на социалните пенсии за старост. Според чл. 89 на КСО, право на социална пенсия за старост имат хората над 70 години, когато годишният доход на член от семейството е по-малък от гарантирания минимален доход, установен за страната за последните 12 месеца. Този тип пенсия не може да се получава заедно с пенсия, която не изисква проверка на дохода и се отпуска по схема 2 – Фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност”, които се изплащат от републиканския бюджет.

4. Наследствени пенсии

Нямаше трудност при пресмятане броя на пенсионерите с наследствени пенсии. Беше използван същият принцип както при инвалидните пенсии, така че бенефициентите, по-възрастни от стандартната възраст за пенсиониране, бяха прехвърлени и съответно отчетени към функцията старост на съответната схема.

В приложените две таблици е посочен броят на пенсионерите в отделните групи за 2000 и 2001 г.

Брой на пенсионерите
Страна: България Година: 2000

	Общ брой на пенсионерите без двойно отчитане			Схема 1: Фонд "Пенсии"			Схема 2: Фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност"			Схема 3: Фонд "Трудова злополука и професионална болест"			Схема 4: Учителски пенсионен фонд		
	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже
Пенсии - общо (1120111, 1120112, 1130111, 1130112, 1130113, 1140111)	2 377 179	1 373 967	1 003 212	2 277 501	1 322 299	955 202	73 776	37 962	35 814	23 872	12 203	11 669	2 030	1 503	527
Инвалидни пенсии - общо (1120111, 1120112)	152 877	61 299	91 578	97 639	41 224	56 415	47 720	18 585	29 135	7 518	1 490	6 028			
Инвалидни пенсии	152 877	61 299	91 578	97 639	41 224	56 415	47 720	18 585	29 135	7 518	1 490	6 028			
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
Без изiskване за минимален доход	152 877	61 299	91 578	97 639	41 224	56 415	47 720	18 585	29 135	7 518	1 490	6 028			
Инвалидни пенсии	152 877	61 299	91 578	97 639	41 224	56 415	47 720	18 585	29 135	7 518	1 490	6 028			
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
С изiskване за минимален доход															
Инвалидни пенсии															
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
Пенсии за старост - общо (1130111, 1130112, 1130113)	2 146 527	1 261 501	885 026	2 108 637	1 233 745	874 892	23 052	17 787	5 265	12 808	8 466	4 342	2 030	1 503	527
Пенсии за старост	1 661 653	1 175 794	485 859	1 625 793	1 149 541	476 252	23 052	17 787	5 265	12 808	8 466	4 342			
Пенсии за старост - ранно пенсиониране	484 874	85 707	399 167	482 844	84 204	398 640							2 030	1 503	527
Частични пенсии															
Без изiskване за минимален доход	2 140 847	1 256 766	884 081	2 108 637	1 233 745	874 892	17 372	13 052	4 320	12 808	8 466	4 342	2 030	1 503	527
Пенсии за старост	1 655 973	1 171 059	484 914	1 625 793	1 149 541	476 252	17 372	13 052	4 320	12 808	8 466	4 342			
Пенсии за старост - ранно пенсиониране	484 874	85 707	399 167	482 844	84 204	398 640							2 030	1 503	527
Частични пенсии															
С изiskване за минимален доход	5 680	4 735	945				5 680	4 735	945						
Пенсии за старост	5 680	4 735	945				5 680	4 735	945						
Пенсии за старост - ранно пенсиониране															
Частични пенсии															
Наследствени пенсии	77 775	51 167	26 608	71 225	47 330	23 895	3 004	1 590	1 414	3 546	2 247	1 299			
Без изiskване за минимален доход	77 775	51 167	26 608	71 225	47 330	23 895	3 004	1 590	1 414	3 546	2 247	1 299			
Наследствени пенсии	77 775	51 167	26 608	71 225	47 330	23 895	3 004	1 590	1 414	3 546	2 247	1 299			
С изiskване за минимален доход															
Наследствени пенсии															

Брой на пенсионерите
Страна: България Година: 2001

	Общ брой на пенсионерите без двойно отчитане			Схема 1: Фонд "Пенсии"			Схема 2: Фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност"			Схема 3: Фонд "Трудова злополука и професионална болест"			Схема 4: Учителски пенсионен фонд		
	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже
Пенсии - общо (1120111, 1120112, 1130111, 1130112, 1130113, 140111)	2 371 598	1 369 658	1 001 940	2 276 337	1 320 067	956 270	71 416	36 869	34 547	22 237	11 561	10 676	1 608	1 161	447
Общо		Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже
Инвалидни пенсии - общо (1120111, 1120112)	178 902	75 673	103 229	124 958	55 896	69 062	46 754	18 340	28 414	7 190	1 437	5 753			
Инвалидни пенсии	178 902	75 673	103 229	124 958	55 896	69 062	46 754	18 340	28 414	7 190	1 437	5 753			
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
Без изискване за минимален доход	178 902	75 673	103 229	124 958	55 896	69 062	46 754	18 340	28 414	7 190	1 437	5 753			
Инвалидни пенсии	178 902	75 673	103 229	124 958	55 896	69 062	46 754	18 340	28 414	7 190	1 437	5 753			
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
С изискване за минимален доход															
Инвалидни пенсии															
Пенсии за ранно пенсиониране в следствие на намалена работоспособност															
Пенсии за старост - общо (1130111, 1130112, 1130113)	2 102 848	1 233 509	869 339	2 068 354	1 207 768	860 586	21 347	16 781	4 566	11 539	7 799	3 740	1 608	1 161	447
Пенсии за старост	1 870 910	1 175 510	695 400	1 838 024	1 150 930	687 094	21 347	16 781	4 566	11 539	7 799	3 740			
Пенсии за старост - ранно пенсиониране	231 938	57 999	173 939	230 330	56 838	173 492							1 608	1 161	447
Частични пенсии															
Без изискване за минимален доход	2 097 020	1 228 411	868 609	2 068 354	1 207 768	860 586	15 519	11 683	3 836	11 539	7 799	3 740	1 608	1 161	447
Пенсии за старост	1 865 082	1 170 412	694 670	1 838 024	1 150 930	687 094	15 519	11 683	3 836	11 539	7 799	3 740			
Пенсии за старост - ранно пенсиониране	231 938	57 999	173 939	230 330	56 838	173 492							1 608	1 161	447
Частични пенсии															
С изискване за минимален доход	5 828	5 098	730				5 828	5 098	730						
Пенсии за старост	5 828	5 098	730				5 828	5 098	730						
Пенсии за старост - ранно пенсиониране															
Частични пенсии															
Наследствени пенсии	89 848	60 476	29 372	83 025	56 403	26 622	3 315	1 748	1 567	3 508	2 325	1 183			
Без изискване за минимален доход	89 848	60 476	29 372	83 025	56 403	26 622	3 315	1 748	1 567	3 508	2 325	1 183			
Наследствени пенсии	89 848	60 476	29 372	83 025	56 403	26 622	3 315	1 748	1 567	3 508	2 325	1 183			
С изискване за минимален доход															
Наследствени пенсии															

Втора пенсия

РАЗМЕР НА ПРЕВЕДЕНИТЕ СУМИ ОТ НОИ КЪМ ПРОФЕСИОНЕЛНИТЕ И УНИВЕРСАЛНИТЕ ПЕНСИОННИ ФОНДОВЕ

До 1.11.2004 г. НОИ е превел на професионалните и универсалните пенсионни фондове сума в размер на 394 015 654,62 лв. – 177 177 938,96 лв. на ППФ и 216 837 715,66 лв. на Ун.ПФ. В таблиците за преведените суми към ППФ и Ун.ПФ са отразени сумите от осигурителни вноски и лихви, отнасящи се за съответна година.

ПРЕВЕДЕНИ СУМИ НА ППФ КЪМ 1.11.2004 Г. (в лева)

Наименование на ППФ	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	Общо
ППФ “Доверие”	11 572 929,93	13 858 461,97	15 242 468,09	16 829 901,04	11 929 598,32	69 433 359,35
ППФ “Съгласие”	4 899 286,18	6 252 772,76	7 954 897,49	7 973 280,25	5 480 961,96	32 561 198,64
БППФ	1 927 881,18	2 009 407,23	1 872 876,72	448 098,29	0,00	6 258 263,42
ПСКПФ “Родина”	1 009 107,85	1 046 004,45	1 100 410,67	1 145 433,82	845 341,07	5 146 297,86
ЗППФ “Алианс - България”	7 991 691,83	8 818 147,33	10 229 801,90	10 885 967,58	7 466 672,10	45 392 280,74
“Ай Ен Джи” ППФ	808 093,58	802 636,47	917 422,39	1 035 457,78	959 100,69	4 522 710,91
ППФ “Нютон - Сила”	809 566,87	779 284,83	859 296,03	925 317,87	586 237,19	3 959 702,79
Лукойл гарант - България” ППФ	1 868 806,50	1 898 792,85	2 016 495,02	2 188 364,72	1 801 781,76	9 774 240,85
“ДЗИ - ППФ”	2934,03	4007,94	4577,39	25 392,20	72 308,19	109 219,75
ППФ “Берлинише Лебен”	14 866,15	5798,50	0,00	0,00	0,00	20 664,65
ОБЩО	30 905 164,10	35 475 314,33	40 193 668,31	41 431 821,35	29 069 693,09	177 177 938,96

ПРЕВЕДЕНИ СУМИ НА Ун.ПФ КЪМ 1.11.2004 г.
(в лева)

Наименование на Ун.ПФ	2002 г.	2003 г.	2004 г.	ОБЩО
УПФ “Доверие”	21 234 003,13	30 208 222,46	37 409 404,35	88 851 629,94
УПФ “Съгласие”	7 144 918,84	8 644 732,22	10 420 240,01	26 209 891,07
БУПФ	4 449 320,04	1 104 780,48	0,00	5 554 100,52
УСКПФ “Родина”	3 098 061,75	3 998 132,95	5 533 844,72	12 630 039,42
ЗУПФ “Алианц - България”	12 896 425,80	15 947 363,23	20 096 706,34	48 940 495,37
Ай Ен Джи УПФ	5 187 748,98	6 767 978,27	8 515 959,48	20 471 686,73
УПФ “Нютон - Сила”	1 430 741,86	2 001 011,32	2 710 410,84	6 142 164,02
Лукойл гарант - България”	2 002 283,76	2 467 593,14	3 048 617,74	7 518 494,64
“ДЗИ-УПФ”	20 829,02	101 576,19	396 808,74	519 213,95
Общо	57 464 333,18	71 241 390,26	88 131 992,22	216 837 715,66

Забележка:

* “БППФ” се влива в ППФ “Доверие”, а “БУПФ” се влива в УПФ “Доверие” с решение №2/21.05.2003 г. на СГС.

** “Берлинише Лебен ПОАД” ЕАД - прекратен договор с НОИ на 11.12.2001 г. поради ликвидация на дружеството.

Избралите фонд и служебно разпределените лица образуват Регистър на осигурените лица по професионален и универсален пенсионен фонд

РЕГИСТЪР НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА В Ун.ПФ КЪМ 1.11.2004 Г.

Ун.ПФ	Осигурени лица – общо	От тях – служ. разпределени лица	Пазарен дял (%)
УПФ “ДОВЕРИЕ”	907 454	339 803	42,91
УПФ “СЪГЛАСИЕ”	245 662	101 922	11,62
УПФ “ДСК - РОДИНА”	150 932	65 778	7,14
ЗУПФ “АЛИАНЦ БЪЛГАРИЯ”	428 492	168 931	20,26
“АЙ ЕН ДЖИ” УПФ	197 301	80 744	9,33
УПФ “ЦКБ-СИЛА”	88 123	45 080	4,17
“ЛУКОЙЛ ГАРАНТ-БЪЛГАРИЯ” УПФ	75 385	40 222	3,56
“ДЗИ” УПФ	21 389	17 757	1,01
ОБЩО	2 114 738	860 237	100

РЕГИСТЪР НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА В ППФ КЪМ 1.11.2004 Г.

ППФ	Осигурени лица – общо	От тях – служ. разпределени лица	Пазарен дял (%)
ППФ “ДОВЕРИЕ”	72 912	22 348	41,02
ППФ “СЪГЛАСИЕ”	30 673	10 768	17,26
ППФ “ДСК - РОДИНА”	8 344	6 441	4,69
ЗППФ “АЛИАНЦ БЪЛГАРИЯ”	37 907	11 709	21,33
“АЙ ЕН ДЖИ” ППФ	9 116	6 614	5,13
ППФ “ЦКБ-СИЛА”	7 304	6 427	4,11
“ЛУКОЙЛ ГАРАНТ-БЪЛГАРИЯ” ППФ	10 219	6 869	5,75
“ДЗИ” ППФ	1 262	1 018	0,71
ОБЩО	177 737	72 194	100

Експерт

АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ, ХАРАКТЕРИЗИРАЩИ ДЕЙНОСТТА ПО ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА НОИ ЗА 2004 Г.

Д-р Николай Томов и Петър Грозданов,
главни експерти в отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи”,
Главна дирекция “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване”

Кодексът за социално осигуряване (КСО) в чл. 11, ал. 1, т. 2б и в чл. 12, ал. 1, т. 2 включва в осигурителните права на осигурените за всички осигурени социални рискове, както и на осигурените за трудова злополука и професионална болест и правото на парични помощи за профилактика и рехабилитация.

Размерът на паричните помощи за профилактика и рехабилитация се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, който регламентира разходването им по ред, определен с Инstrukция на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт.

Инструкция № 1 от 10 януари 2002 г. за условията и реда за разходване на средствата от бюджета на държавното обществено осигуряване, определени като парични помощи за профилактика и рехабилитация, е обнародвана в ДВ, бр. 13 от 2002 г. Тя определя целта на профилактиката и рехабилитацията като намаляване на разходите за парични обезщетения и пенсии за инвалидност от средствата на държавното обществено осигуряване чрез вторична профилактика и рехабилитация на рецидивите при често или продължително болените и болните с хронични заболявания, както и на лицата, пенсионирани поради инвалидност.

Тази цел, както и Кодексът за социално осигуряване в цитираните по-горе текстове, определят лицата, които имат право на парични помощи за

профилактика и рехабилитация, а именно:

1. осигурени за всички осигурени социални рискове;
2. осигурени за всички осигурени социални рискове, без трудова злополука, професионална болест и безработица;
3. осигурени за инвалидност, старост, смърт и за трудова злополука и професионална болест;
4. получаващи лична пенсия за инвалидност - поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест, с изключение на лицата:
  - навършили възрастта по чл. 68, ал. 1-3 от КСО;
  - получаващи пенсия за осигурителен стаж и възраст;
  - получаващи пенсии по чл. 90 от КСО.

За лицата по т. 1, 2 и 3 се изисква да имат най-малко шест месеца непрекъснат осигурителен стаж, непосредствено преди месеца на постъпване в заведението.

Размерът на паричната помощ за всяко правимащо лице за 2004 г. включва изцяло средствата за основните медицински услуги, ношувките по цени, определени в договорите между НОИ и юридическите лица, и частична парична помощ за хранене в размер 4 (четири) лева за един храноден. Допълнителните медицински услуги, които не са свързани с основното заболяване, посочено в медицинското направление, не се заплащат от дър-

жавното обществено осигуряване. Тази помощ се предоставя еднократно в една календарна година.

Продължителността на престоя в заведенията за профилактика и рехабилитация е от 10 до 15 дни.

На основание чл. 4, чл. 29 и чл. 30 от Инструкция № 1 от 10 януари 2002 г. управителят на НОИ сключи договори за срок една година с 13 юридически лица, спечелили конкурса за 2004 г., с общо 38 заведения за профилактика и рехабилитация.

През 2004 г. броят на ползвалите програмата за профилактика и рехабилитация лица е 37 739, което в сравнение с 31 578 лица за 2003 г. представлява увеличение с 19,51%. Това увеличение е следствие от нарастване на средствата в бюджета на ДОО за 2004 г. и увеличаващата се популярност на програмата.

Разпределението на броя преминали през заведенията лица е както следва:

1. Разпределение по групи заболявания:

Основни групи заболявания	Брой преминали лица	%
Заболявания на централната нервна система	4 068	10,78
Сърдечно-съдови заболявания	2 581	6,84
Заболявания на дихателната система	1 653	4,38
Стомашно-чревни и чернодробни заболявания	495	1,32
Бъбречно-урологични заболявания	2 011	5,33
Ендокринни заболявания	537	1,43
Гинекологични заболявания	219	0,58
Заболявания на опорно-двигателния апарат	19 075	50,52
Заболявания на периферната нервна система	7 056	18,70
Кожни заболявания	44	0,12
ОБЩО:	37 739	100,00

2. Разпределение по възраст:

Възраст	Брой преминали лица	%
До 30-годишна възраст	1 641	4,35
От 31 до 50-годишна възраст	19 123	50,67
Над 51 годишна възраст	16 975	44,98
ОБЩО:	37 739	100,00

3. Разпределение по пол:

Пол	Брой преминали лица	%
Мъже	13 875	36,76
Жени	23 864	63,24
ОБЩО:	37 739	100,00

4. Разпределение по фондове:

Фонд	Брой преминали лица	%
Общо заболяване и майчинство	34 600	91,67
Пенсии	3 095	8,21
Трудова злополука и професионална болест	44	0,12
ОБЩО:	37 739	100,00

Лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност и ползвали правото си на парични помощи за профилактика и рехабилитация от фонд "Пенсии" за 2004 г., са 3095, които са разпределени по процент трайно намалена или загубена работоспособност в четири основни групи:

- от 50–70% – 862, или 27,85%;
- от 71–90% – 1375, или 44,43%;
- над 90% – 780, или 25,20%;
- с пожизнена инвалидност – 78, или 2,52%.

Разпределението на преминалите лица за 2004 г. по различните групи показва следните тенденции:

1. Повече от 2/3 от преминалите лица са със заболявания на опорно-двигателния апарат и периферната нервна система, което кореспондира с преобладаващия брой заведения, кандидатстващи с тези основни профили заболявания.

2. Несъществен е относителният дял на преминалите лица под 30-годишна възраст.

3. Приблизително 2/3 от ползвалите Програмата са жени.

4. Най-голяма част от преминалите лица ползват парични помощи от фонд “Общо заболяване и майчинство”.

5. От лицата ползвали парични помощи от фонд “Пенсии”, приблизително 1/2 са с процент трайно намалена или загубена работоспособност от 71–90%.

За 2004 г. размерът на паричните помощи за профилактика и рехабилитация е 10 900 000 лв., разпределени по фондове както следва:

- фонд “Общо заболяване и майчинство – 9 650 000 лв.;
- фонд “Пенсии” – 1 184 000 лв.;
- фонд “Трудова злополука и професионална болест” – 66 000 лв.

От ползвалите програмата за 2004 г. 37 739 лица към 10.11.2004 г. са изплатени 8 566 894 лв. за рехабилитация на 30 123 лица, които са разпределени както следва:

1. Разпределение по фондове:

Фонд	Изплатени средства (лв.)	%
Общо заболяване и майчинство	7 843 605	91,55
Пенсии	712 220	8,32
Трудова злополука и професионална болест	11 069	0,13
ОБЩО:	8 566 894	100,00

2. Разпределение по видове парична помощ:

Парична помощ за:	Изплатени средства (лв.)	%
Медицински процедури	3 259 366	38,05
Нощувки	3 725 409	43,48
Храна	1 582 119	18,47
ОБЩО:	8 566 894	100,00

Разпределението на изплатените средства към 10.11.2004 г. показва следните тенденции:

1. Голям относителен дял на средствата, изплатени от фонд “Общо заболяване и майчинство”, който кореспондира с броя на лицата, ползвали парична помощ от същия фонд.

2. Най-висок относителен дял от изплатените средства към 10 ноември 2004 г. е за нощувка – 43,48%, следван от средствата за процедури – 38,05%, и храна – 18,47%.

Програмата за профилактика и рехабилитация, като дългосрочна стратегия на Националния осигурителен институт, ще даде възможност за укрепване здравето на лицата в трудовактивна възраст и ще допринесе за намаляване на разходите от бюджета на ДОО за парични обезщетения и пенсии за инвалидност.

ПРЕДСТОЯЩИ ПРОМЕНИ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2005 г. са предложени и изменения в Кодекса за социално осигуряване (КСО) в следните насоки:

Промените в текстове за отпускане на пенсии за инвалидност са във връзка с поети задължения по Меморандума с Международния валутен фонд и с решение на Надзорния съвет на НОИ.

Със създаването на нова ал. 3 в чл. 74 отпада възможността за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване на лица, които получават пенсия за осигурителен стаж и възраст. Действащите разпоредби в КСО досега даваха възможност за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване на лица, за които е настъпил осигурителният риск старост и са се инвалидизирали след отпускането на пенсията за осигурителен стаж и възраст. По този начин, след като лицето вече получава плащане за трайно загубена работоспособност поради възрастта си, има възможност да поиска пенсия за инвалидност и да получава ново плащане за трайно загубена работоспособност. Тези искания за промяна на вида на пенсия се правят единствено с оглед увеличаването ѝ на база нарастване на осигурителния доход. Изменението не засяга отпускането на пенсиите за трудова злополука и професионална болест, като се запазва и възможността по чл. 101 всички инвалиди със загубена работоспособност над 70 на сто да получават и добавка в размер на 25 на сто от социалната пенсия за инвалидност, независимо от вида на получаваната пенсия. От друга страна, изменението ще допринесе и за намаляване на исканията за освидетелстване на органите на медицинската експертиза.

С изменението на чл. 84 се регламентира, че добавката от пенсията на починалия съпруг (съпруга) ще се изчислява съобразно вида на получаваната пенсията. В същия смисъл е и новата ал. 6 в

чл. 86, с която се определя, че наследствената пенсия се изчислява от получаваната лична пенсия на наследодателя. С тези изменения се ограничава възможността чрез искания от лица за смяна на вида на пенсията на починалия пенсионер да се получава увеличен размер на добавката по чл. 84 или на наследствената пенсия, единствено поради нарастването на осигурителния доход за годината, през която е извършена промяната.

С оглед повишаване на контрола върху решенията на медицинската експертиза за отпускане на пенсиите за инвалидност с допълненията в чл. 98 се създават медицински комисии към териториалните поделения на Националния осигурителен институт. Тяхното решение се въвежда като задължително условие за издаване на разпореждане за отпускане на пенсия за инвалидност. Ако комисията прецени, че решението на органите на медицинската експертиза е неправилно, ще може да се подава жалба до съответния компетентен орган за преразглеждане на решението. По този начин ще се засили контролът върху отпускането на пенсиите за инвалидност, които след въвеждането на изискванията в КСО за пенсия за осигурителен стаж и възраст нараснаха значително и от 196 315 бр. през 2000 г. са увеличени на 332 303 бр. през първото полугодие на 2004 г.

С изменението на чл. 100 се регламентира постоянна формула за осъвременяване на пенсиите с оглед реалното индексирание на всички видове пенсии, като се отчита нарастването на осигурителния доход и индекса на потребителските цени. Предложението в законопроекта е индексиранието на пенсиите от 1 юни на всяка календарна година да се извършва с процент, равен на сбора от 25 на сто от нарастване на осигурителния доход и 75 на сто от нарастване на индекса на потребителските цени през предходната календарна година.

В чл. 6, ал. 1 и чл. 157, ал. 1 от КСО се опреде-

лят размерите на осигурителните вноски за ДОО и допълнителното задължително пенсионно осигуряване, като по този начин се създава стабилност в размерите им и възможност бизнесът в страната да планира разходите си за по-дълги периоди, тъй като вноските няма да се определят всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. От друга страна, се регламентира и график за нарастване на вноската за универсалните пенсионни фондове и съответното намаляване на вноската за фонд “Пенсии” за ДОО. Предвидено е осигурителната вношка за универсални пенсионни фондове да нараства от 3 на сто за 2005 г. на 4 на сто за 2006 г. и на 5 на сто за 2007 г. С размера на вноската ще се намаляват осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване. В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване ще се урежда само разпределението на вноската по фондовете на ДОО.

С изменения чл. 64 се регламентира, че от 1 януари 2005 г. определянето на вноската за трудова злополука и професионална болест по осигурителни ще се извършва въз основа на групи основни икономически дейности, тъй като при наличната информация това е единственият начин да се диференцира вноската. Размерът на диференцираната вношка е от 0,4 до 1,1 на сто.

Промените в § 5, ал. 2 и 3 от Преходните и заключителни разпоредби на КСО предвиждат да се намалят от 0,3 на 0,2 процента пенсиите, изплащани от Учителския пенсионен фонд, когато лицето се пенсионира преди навършване на възрастта по чл. 68,

ал. 1 и 2 от КСО. От друга страна, увеличава се добавката за отложено пенсиониране на учителите от 0,1 на 0,2 на сто. Отпуснатите пенсии от Учителския пенсионен фонд ще бъдат преизчислени от 1 януари 2005 г., съгласно новите изисквания на § 5.

Промяната в § 6, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на КСО ограничава нарастването на максималната пенсия, тъй като ще се взема предвид максималният осигурителен доход за предходната календарна година, поради което и за 2005 г. максималният ѝ размер е 420 лв.

В законопроекта е определен минимален осигурителен доход за самоосигуряващите се лица – 220 лв., и максимален осигурителен доход за всички лица, които подлежат на осигуряване – 1300 лв.

Във връзка със създаването на фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя” осигурителната вношка за трудова злополука и професионална болест е намалена от 4 на сто на 3,5 на сто. Работодателите, за които се предвижда възможност за откриване на производство по несъстоятелност, ще внасят вношка в размер на 0,5 на сто върху изплатените възнаграждения във фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя”.

От 1 януари 2005 г. отпада задължението за работодателите да внасят осигурителни вноски върху изплатените обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане, като остава задължението да изплащат за своя сметка обезщетението за първия ден от временната неработоспособност.

СМЕТНА ПАЛАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДЪРЖАВЕН ОРГАН ЗА ВЪНШЕН ОДИТ НА СИСТЕМАТА НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Божидар Влахов,
член на Сметната палата и
ръководител на отделение V “Финансов одит”

Сметната палата на Република България е създадена през 1995 г. със закон, приет от 37-то Народно събрание в изпълнение на разпоредбата на чл. 91, ал. 2 от Конституцията на Република България. Тя е държавен орган за външен одит на бюджета и други публични средства и дейности в страната и продължава традициите в бюджетния контрол на Върховната сметна палата, създадена през 1880 г. и функционирала до 1947 г.

С нов Закон за Сметната палата, приет от 39-то Народно събрание през 2001 г., правната рамка на външния одит в Република България се приведе до голяма степен в съответствие с изискванията на Международната организация на върховните одитни институции (ИНТОСАЙ) и на регламентите на Европейския съюз (ЕС) във връзка с външния одит с цел защита на финансовите интереси на Общността.

В своята дейност Сметната палата е независима, отчита се пред Народното събрание и информира обществеността за резултатите от извършените одити. С това тя допринася за доброто управление на бюджетните и другите публични средства, включително и тези от ЕС. Предоставя надеждна информация на Народното събрание и други органи за законосъобразното, ефективното, ефикасното и икономичното изпълнение на съответните бюджети.

Сметната палата се състои от председател и 10 членове, избрани от Народното събрание за срок от 9 години. Организационната структура на Сметната палата включва 10 отделения, 6 териториални поделения в страната със съответни сектори.

В изпълнение на задачите, възложени ѝ със Закона за Сметната палата (чл. 5, ал. 1, т. 2), тя осъществява одит и на бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО).

Одитната дейност се извършва в три направления:

- одити на финансовото управление на средствата по бюджетите на фондовете на ДОО и бюджетите на Националния осигурителен институт (НОИ) за съответните години, на управлението на имуществото, а след 2003 г. и на дейността по изграждането и функционирането на Системата за финансово управление и контрол;
- одити и заверки на годишните финансови отчети на НОИ за съответните години;
- одити на отчетите за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване за съответните години.

За резултатите от всеки извършен одит в системата на НОИ, Сметната палата изпраща на управителя на НОИ доклад с препоръки за отстраняване на констатираните грешки и нередности и за подобряване на дейността.

Всяка година Сметната палата внася в Народното събрание доклад по отчета за изпълнението на бюджета на ДОО и становище по проекта на закона за бюджета на ДОО.

Първата проверка, извършена от Сметната палата след нейното конституиране, е в НОИ и започва през юли 1996 г. Инспекторите от тогавашното отделение “Министерства и ведомства от нематериалната сфера” проверяват приходите по бюджета на социалното осигуряване (ДОО и Съвета за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации) и извънбюджетните сметки към НОИ. Констатациите от тази проверка, както и от проверката на едно от териториалните поделения на НОИ (в гр. Варна), показват редица грешки и нередности в управлението на бюджетните и извънбюджетните средства за периода от 1992 до 1996 г. Установени са: незаконосъобразни приходоизточници по бюджета; слаб контрол върху банковите операции, свързани със събирането и разходването на средствата на ДОО; липса на ефективна система за събиране на дължимите на ДОО осигурителни вноски; незаконосъобразно и нецелесъобразно изразходване на средства; незаконосъобразно разсрочване на задължения към ДОО и др. За отстраняване на констатираните нарушения са дадени конкретни препоръки от Сметната палата.

В последващия период от 1997 до 2000 г., Сметната палата извършва 31 проверки в Централното управление на НОИ и в териториалните поделения на НОИ (РУСО). В изпълнение на дадените препоръки на Сметната палата са отстранени голяма част от констатираните сериозни слабости в системата на ДОО.

Със започването на радикалната реформа в социалноосигурителната система през 2000 г. пред Сметната палата възникват нови отговорности, свързани с нейните функции – като външен, независим коректив да предотвратява и открива слабостите, да подпомага тяхното отстраняване, с което да се изпълняват и новите изисквания във връзка с предстоящото членство на Република България в ЕС.

За периода от 2000 до 2004 г. Сметната палата извършва 69 одита в Централното управление на НОИ и в РУСО, както и заверки на годишните финансови отчети.

Одитите от последните години показват, че организацията и контролът на бюджетния процес се подобряват и се оптимизира управлението на средствата по бюджетите на фондовете на ДОО и на НОИ.

В изпълнение на препоръки на Сметната палата в Кодекса за задължително обществено осигуряване (КЗОО) е въведено съставяне и отчитане на консолидиран бюджет на ДОО.

Отстранени са несъответствия между отчета за касовото изпълнение на бюджета за 2000 г. и отчета за изпълнението бюджета на ДОО за 2000 г. при отчитане на фактическите разходи за изплащане на месечните добавки за деца, еднократните помощи при раждане и месечните добавки за деца-инвалиди, с изменение на КЗОО.

Разработена е и е въведена единна счетоводна политика за всички разпоредители с бюджетни кредити в системата на НОИ.

Въведени са процедури за осъществяване на текущ контрол по изпълнението на приходите от наеми на имущество и възстановяване на консумативни разходи от трети лица на НОИ.

Предприети са действия разходите за пощенски такси и данък добавена стойност, изплащани на “Български пощи” ЕАД, да се посочват отделно от показателите “Пенсии за сметка на ДОО” и “Пенсии за сметка на републиканския бюджет” в отчета за изпълнението на бюджета на ДОО за съответната година.

Постигнато е по-добро взаимодействие между НОИ и държавните институции Главна данъчна дирекция, Агенция за държавни вземания, Министерство на труда и социалната политика, Изпълнителна агенция “Главна инспекция по труда”, Дирекция на националната служба “Полиция”, Националната здравноосигурителна каса и други, за подобряване събираемостта на приходите от публични вземания за гарантиране на бюджета на ДОО.

За подобряване на Системата за финансово управление и контрол е създаден регистър на издадените разпореждания за надвзети пенсии по международни спогодби – по държави, отговорни служби за събирането им и събраните суми, за осъществяване на текущ контрол. Разработени са инструкции за движението на документите по отпускане, прекратяване, възстановяване, изменение и изплащане на пенсиите по международни спогодби между Дирекция “Международни спогодби”, Главна дирекция “Финансово-счетоводна дейност” и РУСО. Разработват се нови и се адаптират съществуващите програмни продукти за Дирекция “Международни спогодби”, включително и усъвършенстване и автоматизиране на процеса на регистрация и следене на документите.

Въведено е отчитане на възстановените и надвзети пенсии от минали години по съответните фон-

дове на бюджета на ДОО, а не по бюджета на НОИ.

Общо може да се каже, че за периода от 1996 до 2004 г. от ръководството на НОИ са предприети мерки за изпълнение на всички дадени от Сметната палата препоръки за подобряване на финансовата дисциплина в системата.

В резултат на доброто взаимодействие между Сметната палата, НОИ и Министерството на финансите е предложено изменение на Кодекса за социално осигуряване за отстраняване на значимите несъответствия между него и законопроекта за бюджета на ДОО за 2005 г.

Необходимо е да се предприемат по-ефективни мерки за подобряване събираемостта на приходите и особено в областта на здравните вноски. Също така за подобряване на организацията на обслужване на населението и длъжностните лица, като се премахват излишните бюрократични процедури и се пести време.

С особено внимание трябва да се следят очаквани процеси, които могат да доведат до намаля-

ване на приходите от осигурителни вноски за ДОО и увеличаване на разходите вследствие на освобождаване на работна сила в отраслите с висок осигурителен доход, увеличаване на междуфирмената задлъжнялост и просрочване задълженията на работниците, липсата на орган и ред за съхранение на изплащателните ведомости на ликвидирани търговски дружества с частен капитал и др.

Увеличените ангажименти на контролните органи на НОИ по административното обслужване на гражданите във връзка със здравното осигуряване може да доведе до намаляване на времето за ревизии, свързани със събираемостта на осигурителните вноски за ДОО.

Отчитайки общественозначимата роля на държавното обществено осигуряване в социалноосигурителната система на Република България, Сметната палата ще продължи с повишено внимание да одитира дейността на НОИ за своевременното предотвратяване и отстраняване на пропуски, грешки и нередностите в системата.

Представяме ви...

РАЙОННО УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ” – ПЛЕВЕН

Галя Станимирова,
директор на РУСО – Плевен

Териториалното поделение на Националния осигурителен институт в гр. Плевен е специализиран орган за провеждане на осигурителната дейност на територията на област Плевен под организационното и методическо ръководство на Националния осигурителен институт.

В РУСО – Плевен, работят 148 служители, от които 109 с висше и 39 със средно образование, от тях 115 жени и 33 мъже. Средната възраст на персонала е около 38 години. От общата численост на служителите 54% имат над 5 години трудов стаж в системата на НОИ. В управлението работят висококвалифицирани специалисти за осъществяване на основните дейности по общественото осигуряване. Независимо от това, ежегодно се планират и организират обучения на служителите при промяна на нормативната база и прилагане на нови компютърни програми. За 9-месечието на 2004 г. в работни семинари и съвещания са участвали 29 служители.

Дейността на управлението се осъществява от структурни звена с численост както следва:

1. Отдел “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване” (ОВКО) – 62 души общо, в т. ч. сектор “Контролно-ревизионна дейност” – 33; сектор “Регистрация и осъществяване на дейността по ДОО” (РОД по ДОО) – 14; сектор “Парични обезщетения при безработица” (ПОБ) – 14;

2. Отдел “Пенсии” – 61 души общо, в т. ч. сектор “Оптускане на пенсии” – 39; сектор “Изплащане на пенсии” – 21;

3. Отдел “Финансово-счетоводна дейност” – 12;

4. Сектор “Информационни системи” – 4;

5. Сектор “Човешки ресурси и управление на собствеността” – 4;

6. Юрисконсулти – 2.

От началото на 2002 г. е разкрит и действа филиал на управлението в гр. Червен бряг с двама служители – финансов ревизор и инспектор “Отпускане на пенсии”.

Регистрираните осигурители в РУСО – Плевен, към 30.09.2004 г. са 24 166, в т.ч. еднолични търговци – 17 133, и самоосигуряващи се лица – 43 13. В сравнение със същия период на 2003 г. те са били съответно 21 489 общо, от които 16 338 – еднолични търговци, и 2818 – самоосигуряващи се лица. От началото на 2004 г. към края на отчетния период – 30.09.2004 г., средномесечният брой работещи фирми е 5584 и осигурени към тях лица – 65 057. За същия период на 2003 г. са функционирали 6298 фирми, които са осигурявали 74 248 лица. Налице е трайна тенденция към намаляване броя на действащите осигурители и осигурени лица.

За периода 1.01.2004–30.09.2004 г. контролните органи на РУСО – Плевен, са извършили 1066 финансови ревизии. От тях 534 са приключили с ревизионни актове за начет на обща стойност 5 966 409,52 лв., разпределени както следва: ДОО – 5 085 318,94 лв.; НЗОК – 760 225,88 лв.; ДЗПО-Ун.ПФ – 105 684,52 лв.; ДЗПО-ППФ – 15 179,72 лв. За същия период на 2003 г. общият размер на задълженията е бил 5 101 307,36 лв. от 624 ревизионни акта за начет.

Осигурители със задължения над 50 000,00 лв. към 30.09.2004 г. са 49 фирми с общ размер на задълженията 13 798 639,00 лв., което представлява 81% от общия размер на всички задължения по фондовете.

С най-големи задължения към РУСО са: Нова плама – гр. Плевен – 4 065 504,00 лв.; “Саня” ЕАД – с. Гиген – 1 145 119,00 лв.; “Елиа” ЕАД – Никопол – 1 133 407,00 лв.; “Санит” – Плевен – 1 046 615,00 “Бета” – Червен бряг – 789 861,00 лв. и др.

Чрез непрекъснат контрол на тези осигурители, контролните органи извършват месечни и тримесечни ревизии. Провеждат се срещи с ръководния персонал на длъжниците за по-бързо погасяване на задълженията и повишаване на събираемостта. На виновните длъжностни лица, нарушили осигурителното законодателство, контролните

органи от началото на годината към 30.09.2004 г. са съставили 433 акта за административно нарушение, по които са издадени 406 наказателни постановления и са събрани 2600,00 лв. Ръководството на РУСО – Плевен, предприема всички действия по КСО и ДПК за събиране на вземанията си по влезли в сила разпоредения.

За отчетния период до всички банки, обслужващи длъжниците ни, са изпратени 847 запорни съобщения, като по този начин бяха събрани 1 153 119,46 лв.

Наложени са обезпечителни мерки на основание чл. 146, ал. 4 от ДПК на 43 осигурители за възбрана на движимо и недвижимо имущество.

Наложени са 49 запора на свързани с длъжниците лица, като по този ред са събрани суми в размер на 30 381,23 лв.

Чрез прихващане на суми от данъчен кредит по чл. 110, ал. 5 от КСО са постъпили суми в размер на 41 140,70 лв. от 3 осигурители.

От началото на годината в РУСО – Плевен, са постъпили 3 искания от длъжници за разсрочване на дължими суми по одобрен погасителен план, като два от тях са разсрочени с решения на директора, а един от тях с решение на Надзорния съвет на НОИ. Одобрените погасителни планове редовно се изпълняват.

За периода от 1.01.2004 до 30.09.2004 г. са издадени 25 разрешения за неотложни плащания по чл. 110, ал. 8 от КСО.

В случаите, когато е затруднено събирането на задълженията въпреки предприетите мерки и след многократно изпращане на покани по чл. 145 от ДПК за погасяване на дълга, преписките на длъжниците се предават за принудително събиране от Агенцията за държавни вземания (АДВ). До момента по този ред са изпратени 427 преписки за 13 784 910,00 лв., а събраните суми от АДВ са в размер на 3 783 368,00 лв.

От средата на 2002 г. по споразумението за координация и сътрудничество между МТСП, Дирекция национална служба “Полиция”, Агенцията по заетостта, Главна инспекция по труда и НОИ на териториално ниво ежегодно се изготвя програма за действие с цел защита интересите на държавата и работещите в зависимост от правомощията и компетенциите на изброените институции. От началото на годината по споразумението са извършени 8 проверки съвместно с “Държавно лесничейство” – Плевен, и 5 с “Държавно лесничейство” – Никопол. Периодично се обменя информация между Областна инспекция по труда – Плевен, и се извършват тематични проверки и ревизии.

На основание чл. 8 от КСО, в РУСО – Плевен, са регистрирани 2 осигурителни каси. През 2004 г. са ревизирани и двете – извършени са 136 финансови ревизии. Съставени са 19 ревизионни акта и 117 ревизионни записки, което показва, че осигурителните каси добре провеждат осигуряването на своите членове.

Създадена е и организация за извършване на проверки от контролни органи при несъответствие между информацията в Персоналния регистър и издадения обр. УП-2 за пенсиониране. За периода от 1.01.2004 до 30.09.2004 г. са извършени 189 проверки в осигурители относно правомерността на издадените от тях УП-2. За констатираните надвзети пенсии по вина на осигурителите са съставени ревизионни актове за начет. За периода 1.01.2004–30.09.2004 г. са извършени 34 проверки в осигурители относно правомерността на издадените от тях справки-декларации обр. Б-4-1 за ПОБ.

За отчетния период контролните органи на РУСО – Плевен, са извършили 649 проверки по молби и жалби на граждани и осигурители.

След извършване на проверка са издадени 4919 удостоверения по молба на осигурители за липса на задължения към фондовете на ДОО, НЗОК и ДЗПО.

Създадена е организация в отдел “ОВКО” за непрекъснато обслужване на граждани за уточняване на здравноосигурителния им статус. Изготвени са 4450 разпоредения за разсрочване на здравноосигурителни вноски. Коригиран е здравноосигурителният статус на база оправдателни документи за здравно осигуряване на 7023 души. В тази връзка са извършени и финансови ревизии.

Дейността по определяне и изчисляване на паричните обезщетения за безработица се осъществява от сектор “ПОБ” и включва следните работни места – Плевен, Червен бряг, Левски, Никопол и Долна Митрополия. За улеснение на безработните лица по утвърден график се приемат и оформят документи в Долни Дъбник, Кнежа, Славяново, Белене, Гулянци, Койнаре и Искър.

Към 30.09.2004 г. с право на парично обезщетение за безработица в областта са регистрирани 4937 лица. Налице е тенденция към намаляване броя на безработните лица и съответно размера на полагащото им се обезщетение за същия период на миналата година – от 4 150 301,69 лв. за 2003 г. на 3 797 705,33 лв. за 2004 г.

Изплатените еднократни парични суми по Закона за насърчване на заетостта по представени бизнеспроекти са в размер на 2566,72 лв. за 3 лица.

Дългът от неправомерно получени парични

обезщетения за безработица към 30.09.2004 г. е 81 759,88 лв., а събраните суми от началото на годината до момента са 19 408,39 лв.

За периода 01.01.2004–30.09.2004 г. събраните приходите по ДОО са в размер на 53 103 611,00 лв., което представлява 101,95% от плана за приходите на РУСО – Плевен, за 2004 г. Разходите за същия период са 115 332 405,00 лв.

Общият брой на подадените декларации за трудови злополуки в периода 1.01.2004–30.09.2004 г. е 110. С издадени разпореждания признатите за трудови злополуки са 107, 90 от които са на основание чл. 55, ал. 1 от КСО. За злополуки, станали през посочения период, са извършени 14 разследвания на основание чл. 58 от КСО, съвместно с Дирекция “Областна инспекция по труда”, при които броят на пострадалите лица е 22, а при 9 от тях е настъпила смърт. Регистрирани са 7 злополуки със смъртен изход, 6 от които са приети за трудови. Съставени са 4 акта за установяване на административно нарушение на чл. 57 от КСО.

Съпоставимост с информацията за деветмесечието на 2003 г. показва спад в броя на трудовите злополуки. За същия период на миналата година общият брой на подадените декларации е 127, от които 124 са признати за трудови, а от тях 110 при условията на чл. 55, ал. 1 от КСО, в т.ч. 3 смъртни.

Контролът по експертиза на работоспособността и оказване на методична помощ се осъществява от експерти по “Експертиза на работоспособността”. В регистъра на лечебните заведения за получаване на болнични листове на територията на РУСО – Плевен, са регистрирани 385 броя лечебни заведения. За периода от 1.01.2004–30.09.2004 г. са извършени 94 проверки на лечебни заведения. Проверени и заверени са 12 887 експертни решения на ТЕЛК, от които 6 са обжалвани пред НЕЛК. Обжалвани са 161 болнични листа пред ЛКК и ТЕЛК, от които 38 са отменени.

По програмата за профилактика и рехабилитация на осигурените лица, в съответствие с Инструкция № 1/2002 г., за периода до 30.09.2004 г. са проверени и издадени 1108 удостоверения и са изразходвани средства в размер на 241 896,00 лв.

В отдел “Пенсии” работят 61 служители, обособени в два сектора: “Отпускане на пенсии” и “Изплащане на пенсии”.

Отдел “Пенсии” осъществява дейността на НОИ по пенсионното осигуряване на гражданите от Плевенска област, като обслужва 104 219 пенсионери с общ брой пенсии 151 141 на обща сума 11 682 818, 73 лв. към 30.09.2004 г. В сравнение с периода към

30.09.2003 г. броят на пенсионерите е намалял от 105 248 на 104 219, но броят на пенсиите, които се изплащат, се е увеличил от 149 396 на 151 141 и сумата за изплащане се е увеличила от 10 637 721,51 лв. на 11 682 818,73 лв. Редовното изплащане на пенсиите от РУСО – Плевен, се извършва чрез 129 пощенски станции и 30 банкови клона.

За периода до 30.09.2004 г. са постъпили заявления както следва:

- 22 060 бр. за отпускане на нов вид пенсия, от които 15 632 бр. за промяна вида на вече отпуснатата пенсия. За същия период на предходната година броят на постъпилите заявления е 4068;

- 7349 бр. за промени на пенсии (за 2003 г. броят е 6280). На 2980 инвалиди е продължен срокът за изплащане на пенсиите след преосвидетелстване от ТЕЛК.

В изпълнение на националната програма “Помощ за пенсиониране” за периода 1.01.2004–30.09.2004 г. са издадени 410 удостоверения.

За горепосочения период по жалби на граждани са постановени 51 решения на директора на районното управление.

Издадени са 57 разпореждания за неправилно получени пенсии по вина на пенсионерите за 25 479,82 лв., като най-честа причина за дълговете е укритият осигурителен доход след 1.01.1997 г. От тях са възстановени дълговете по 18 разпореждания за 7444,60 лв., а останалите се погасяват чрез удържки от пенсиите. Има 185 регистрирани случая в регистър УП-2 за 2004 г. на надвзети пенсии по вина на осигурителите, които се събират с помощта на отдел “ОВКО”.

Съгласно чл. 93 от НПОС, се осъществява контрол по изплащане на пенсиите в пощенските станции. Проверките се извършват по предварително съгласуван график с ТП “Български пощи” – Плевен, и са относно разходването на преведените парични средства, изплащане на пенсии по изплащателни картони, изплащане на пенсионни записи и др. При констатирани нарушения се вземат съответните мерки.

По повод установени несъответствия между информацията в Персоналния регистър на осигурените лица на НОИ и данните за осигурителен стаж и доход, представени в отдел “Пенсии”, са изпратени 8350 писма до осигурителите за уточнение.

Ръководството и целият колектив на РУСО – Плевен, със своите знания и професионализъм полагат всички усилия за повишаване на общественото доверие към институцията и за успешното провеждане на социалната политика.

11 НОЕМВРИ – СВЕТИ ВЕЛИКОМЪЧЕНИК МИНА И ДЕН НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

На 11 ноември 2004 г., Свети великомъченик Мина, за трети пореден път служителите на Националния осигурителен институт и неговите териториални поделения празнуваха Деня на социалното осигуряване в България. За служителите на Централно управление на НОИ и Столично управление “Социално осигуряване” беше организиран тържествен концерт в зала “Св. София” на Народното събрание с участието на естрадните изпълнители Тони Димитрова, Панайот Панайотов, Йорданка Христова и Васил Найденов.

Тържеството беше открито от управителя на Националния осигурителен институт доц. д-р Йордан Христосков със:

СЪРДЕЧНО СЛОВО ЗА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Уважаеми госпожи и господа народни представители,
Уважаеми гости,
Скъпи колеги,

Празникът е повод за равностметка. Но не с дълъг и скучен доклад с много факти, числа и имена, със свършено и несвършено, с критика и самокритика. А равностметка - с опит за отговор на колкото простички, толкова и трудни въпроси.

Какво е социалното осигуряване?

Откъде идва?

На кого служи и кой му служи?

Накъде отива?

Кой го води?

Социалното осигуряване е обществен договор за взаимопомощ между поколенията, договор за взаимна социална закрила между болни и здрави, между работещи и безработни. Зад строгите норми от задължения и права на този договор стои благородството да даваш, когато имаш и да не изпитваш неудобство да получиш, когато се нуждаеш. Участието в социалното осигуряване е самопроверка, тест за обществена отговорност.

Социалното осигуряване е велико постижение на цивилизацията. Това е най-социалната финансова система и най-финансовата социална институция. Там, където го има, социалното осигуряване е възел от проблеми, предмет на нескончаеми дебати, то е сблъсък на интереси. То е повод за недоволство и протести. Но едновременно с това не бива да забравяме, че социалното осигуряване е все още мечта за повечето хора на земята.

Социалното осигуряване е не само обществено, но и лично дело. Днес всеки черпи права от собствената си осигурителна история и всеки ден гради осигурителната история за бъдещите си права. Затова в социалното осигуряване днес е вчерашното утре. Или както мъдро се изрази един работник от Кремиковци: “За да намериш пред себе си, трябва да си хвърлил зад гърба си.”

Социалното осигуряване в България е история с бъдеще. То носи в себе си християнските добродетели за съпричастност и благотворителност, чувството за взаимопомощ в славянската задруга и занаятчийския еснаф. То е съхранило традициите на първите осигурителни фондове, създадени преди повече от сто години. То е сбъднатата идея на нашите предшественици за съчетаване на солидарната с капиталовата пенсионна система.

Социалното осигуряване е творение от хората за хората. За него важи философската мисъл на Дякона Левски за времето – социалното осигуряване е в нас и ние сме в него. То нас обръща и ние него обръщаме...

Преминал през превратностите на историята, натоварен с бремето на успешните и неуспешните реформи, с проблемите на безработицата и демографския срив, днес корабът на социалното осигуряване на България уверено се носи по бурното море на новия 21-ви век. Той плува между айсберги и подводни скали, подмятан от вълните на крайния монетаризъм и евтиния популизъм.

За да стигне успешно до желаня бряг, този кораб се нуждае не от самоуверения Едуард Смит (капитанът на Титаник), а от мъдрия Одисей.

Но само с мъдър капитан корабът би бил безпомощен в това трудно плаване. Нужни са навигатори, нужен е екипаж. Социалното осигуряване в България е немислимо без хората, които отдават своята умствена, физическа и психическа енергия за неговото развитие.

Давам си сметка, колко е опасно да се споменават имена. Ето защо отново правя дълбок поклон пред всички стратегии и законотворци, пред всички бивши и настоящи служители на общественото осигуряване, които със своето усърдие и ум в делник и празник чертаят успешното бъдеще на осигурителното дело в България.

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК!

Присъстващите в залата бяха поздравени от д-р Хасан Адемов, председател на Комисията по труда и социалната политика в 39-ото Народно събрание.

Водещият Богдан Томов прочете получените за празника поздравителни адреси и телеграми от:

1. Христина Христова, министър на труда и социалната политика
2. Доц. д-р Георги Николов, председател на Сметната палата на Република България
3. Иван Искров, управител на Българска народна банка
4. Николай Попов, главен данъчен директор и изпълнителен директор на Националната агенция за приходите
5. Иван Мавров, заместник-изпълнителен директор на Националната агенция за приходите
6. Сотир Ушев, изпълнителен директор на Агенцията по заетостта
7. Д-р Недялко Калъчев, народен представител от Парламентарната група на Новото време в 39-ото Народно събрание
8. Д-р Желязко Христов, председател на КНСБ
9. Доц. д-р Григорий Вазов, ректор на Висше училище по финанси и застраховане, гр. София
10. Доц. д-р Кольо Колев, ръководител на Катедра "Застраховане и социално дело", Стопанска академия – гр. Свищов
11. Е. Дунчев, директор на Дом за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа, с. Доганово, община Елин Пелин
12. Рилка Иванова, директор на Дом за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа "Теофано Попова", гр. Стара Загора, с благодарност към РУСО-Стара Загора
13. Централния съвет на пенсионерите в България
14. Надя Данкинова, областен управител на гр. Ямбол
15. Валери Алексиев, председател на СД, и Андрей Шотов, зам. председател на СД – "ДЗИ-Пенсионно осигуряване" АД
16. София Христова, изпълнителен директор на ПОД "Алианц България" АД
17. Даниела Петкова, главен изпълнителен директор на ПОД "Доверие"
18. М. Александрова – "Профилактика, рехабилитация и отдих", клон Баня.

ПРОВЕРКА НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИЯ СТАТУС

От 18.11.2004 г. НОИ предоставя на гражданите на Република България следните услуги за проверка на техния здравноосигурителен статус:

1. Проверка чрез набиране на цифров телефон: 9261099

Услугата е реализирана съвместно от НОИ, “Оупън код” и “Асоциацията за компютърна лингвистика”.

2. Проверка чрез набиране на мобилен телефон:

089881712 (за абонати на Глобул) и **0881712** (за абонати на М-тел) и отговор чрез гласово съобщение. Услугата е реализирана чрез съдействието на фирма “Инлайн” ООД.

3. Проверка чрез изпращане на sms с ЕГН до мобилен телефон:

– **1065** (валиден за абонати на М-тел и Глобул). Услугата е реализирана с помощта на “Интерактив Медиа Сървисиз” ЕООД;

– **089881707** (за абонати на Глобул) и **0881707** (за абонати на М-тел). Услугата е реализирана чрез съдействието на фирма “Инлайн” ООД;

– **11111** (за абонати на Глобул) и **11101** (за абонати на М-тел). Услугата е реализирана със съдействието на фирма “Глобал Нет Солюшънс” ЕООД.

*Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа
можете да получите от страниците в Интернет на:*

Национален осигурителен институт www.nssi.bg

*Министерство на труда и
социалната политика* www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор www.fsc.bg

*Проект “Пазар на труда”
към Американската агенция за
международно развитие* www.pension.bg

*Редакцияната колегия очаква от читателите на Бюлетина на НОИ
мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:*

*1303 София, бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64
Тел: 02 926 1010; 02 926 1234*

Бюлетинът се разпространява безплатно.